

Liberalismens mange ansigter og udfordringer

Publiceret 30/03/2021 i [Bøger/Politik & Samfund](#) af [Nikolaj Bøgh](#)

Print

BØGER // POLITIK – I sin nye bog *Liberalismens vildfarelser* giver historikeren Michael Böss en spændende gennemgang af liberalismens idéhistorie siden oplysningstiden, som han sætter ind i den større historiske sammenhæng og også forstår at gøre nutidsrelevant. Nikolaj Bøgh kan absolut anbefale bogen til politisk interesserede, men han synes også, at dens mere dagsaktuelle konklusioner og hårde kritik af de danske borgerliges ageren under coronakrisen er trukket for langt.

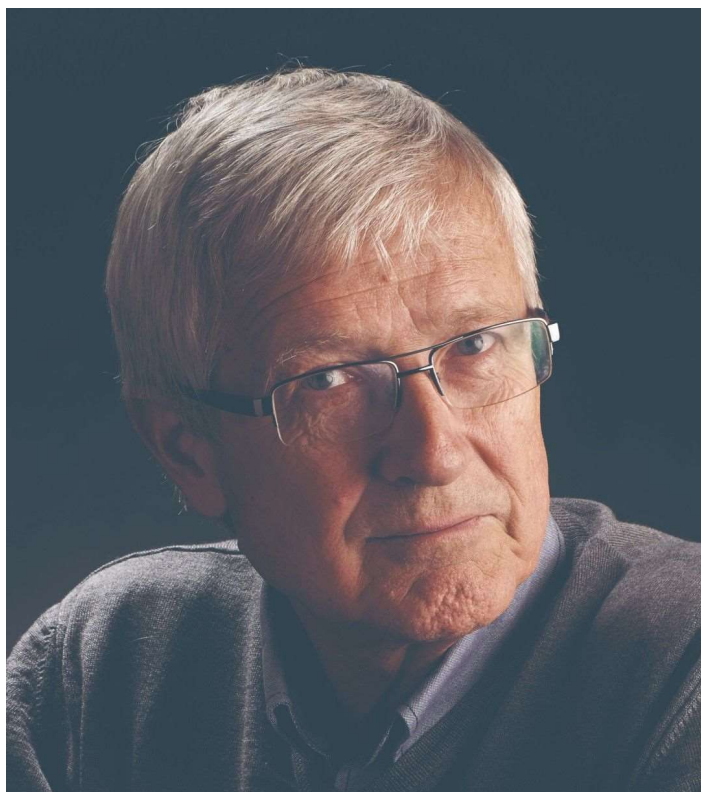
Mange vil kende historikeren dr.phil. Michael Böss for hans flittige og engagerede deltagelse i den offentlige debat, og en del kender formentlig også til nogle af hans bøger. Denne anmelder var især meget begejstret for *Det demente samfund* (2014), som var en ret præcis og velskrevet kritik af nutidens meget dominerende, rationelle og funktionalistiske, men ofte aldeles historie- og rodløse samfundsdebat og politiske liv.

Jeg vil betegne ham som en slags konservativ socialdemokrat med stor sans for dansk kultur og dansk samfundsopbygnings bærende værdier. Partipolitisk har han bevæget sig mellem Det Radikale Venstre, Det Konservative Folkeparti og Socialdemokratiet, men har efter eget udsagn altid ment det samme.

I spændingsfeltet mellem idéhistorisk værk og aktuel debatbog

Liberal har han dog ikke været, højst socialliberal, men det er ikke desto mindre liberalismens historie og aktuelle tilstand, som er temaet for hans nye bog, *Liberalismens vildfarelser*.

Det er en spændende og velskrevet bog, som placerer sig et usædvanligt sted mellem at være en grundig historisk og idéhistorisk gennemgang af liberalismens historie og en meget dagsaktuel debatbog, som drager vidtgående – nok også for vidtgående – konklusioner i forhold til dansk borgerligheds tilstand post corona. Mere herom senere.

“LIBERAL HAR HAN DOG IKKE VÆRET, HØJST SOCIALLIBERAL, MEN DET ER IKKE DESTO MINDRE LIBERALISMENS HISTORIE OG AKTUELLE TILSTAND, SOM ER TEMAET FOR HANS NYE BOG” ER DET BESYV, NIKOLAJ BØGH GIVER DR.PHIL MICHAEL BÖSS, FORFATTEREN TIL “LIBERALISMENS VILDFARELSER”, MED PÅ VEJEN. FOTO: POUL IB HENRIKSEN

Navnlig bogens første halvdel er en meget interessant gennemgang af liberalismens mangesidede historie og tradition. Har man interesse for politik og politisk historie, så er

der meget at hente her. Det er usædvanligt og øjenåbnende at se de mange forskellige afarter af liberalisme præsenteret i en sammenhæng, hvor der også er mange interessante betragtninger om de historiske forløb både i Danmark og i resten af verden, som har sat sit præg på liberalismen og vice versa.

Liberalismens mange ansigter

Vi begynder med oplysningstidens frihedstanker, som ikke havde noget med demokrati at gøre, og slet ikke med lighed. Vi fortsætter til den franske revolution, hvor ligheden kom ind i billedet, og videre til 1800-tallets demokratiske bevægelser, som de forskellige liberale tænkere og praktikere havde det ganske forskelligt med. Også socialliberalismens fremkomst gav anledning til skærmydsler i den meget heterogene liberale familie.

Ellers er det en af bogens store kvaliteter, at den formår at forklare og aktualisere den samlede liberale tradition overbevisende

Der er interessante beskrivelser i bogen af skismaet mellem laissez faire-liberalismen og socialliberalismen, som i flere omgange havde vidt forskelligt syn på statens rolle og brugbarhed. I det hele taget forklarer bogen fint, hvordan forskellige afarter af liberalismen i tidens løb har haft det ganske svært med både demokratiet og med social ansvarlighed, mens andre har set meget anderledes på sagerne.

Op gennem 1900-tallet møder vi bl.a. neoliberalismen og de tilgrænsende styringsparadigmer i form af navnlig New Public Management. Böss glæder sig dog over at kunne lægge begge dele i graven. Måske lidt hastigt, navnlig for den sidstnævntes vedkommende. Men ellers er det en af bogens store kvaliteter, at den formår at forklare og aktualisere den samlede liberale tradition overbevisende, herunder de forskellige præg, liberalismen i kraft af forskellige historiske erfaringer og ledende skikkelser fik i en række lande.

Den danske folkelige, liberale tradition

I en dansk sammenhæng fik liberalismen i 1800-tallet en stor folkelig appel og væsentlig kulturel betydning, først og fremmest i kraft af Grundtvigs herkuliske indsats i dansk åndsliv. Det er fint beskrevet, ligesom en længere udredning om Hal Kochs demokratisyn og anvendelighed i dag også er en af bogens kvaliteter.

I borgerligheden – og i meget af den klassiske liberalisme – ligger en betoning af netop rollen som borger, herunder den dannelse og det ansvar, der hørte til at være en god og nyttig samfundsborger

Det er en af bogens hovedteser, at den brede, folkelige liberalisme i Danmark med rod i landbosamfundet gradvist blev forladt i de sidste årtier af 1900-tallet til fordel for en (for) individualistisk, rettighedsorienteret, forbrugeristisk, relativistisk og fremmedgørende politisk linje, som er baggrunden for den mere grundlæggende krise, som dansk borgerlighed i dag står i. Og helt aktuelt for den linje, partiet Venstre som det dominerende borgerlige parti har lagt under coronakrisen.

Liberalismens krise er borgerlighedens krise

I Danmark har vi sædvanligvis den usædvanlige situation, at det store, folkelige borgerlige parti er liberalt, nemlig Venstre, mens det konservative parti, Det Konservative Folkeparti, ofte har haft en noget smallere appel. I de fleste andre europæiske lande er det sædvanligvis omvendt. Alene af den grund er den krise for liberalismen, som vi ser verden over, i Danmark også en krise for borgerligheden.

I borgerligheden – og i meget af den klassiske liberalisme – ligger en betoning af netop rollen som borger, herunder den dannelse og det ansvar, der hørte til at være en god og nyttig samfundsborger. Det er den opgave, som Michael Böss for alvor mener er blevet svigtet på det senere.

For vidtgående, dagsaktuelle konklusioner

Henimod bogens afsluttende kapitler bliver den mere og mere dagsaktuel og coronaorienteret. Har man fulgt lidt med i Michael Böss' indlæg i den offentlige debat i det sidste års tid, vil man vide, at han har en overordentligt kritisk vurdering af den måde, de borgerlige partier, herunder ikke mindst det store liberale parti Venstre, har håndteret krisen og ikke mindst graden af statsindgriben på. Michael Böss centrale anke er, at man i valget mellem frihed og tryghed overvejende valgte friheden, og dermed svigtede trygheden.

På baggrund af den idépolitiske erosion, liberalismen havde gennemgået i de foregående årtier, havde man mistet den fornemmelse for samfundssind, som det seneste års tid siges at have kaldt så stærkt på. Men Böss går længere ind det. Som han har skarptskåret det i titlen på en kronik i Berlingske for nylig: "Den værste trussel mod demokratiet findes i den liberale modstand mod staten".

Med andre ord skulle partiet Venstres kritik af Mette Frederikssens meget håndfaste coronahåndtering være farlig for demokratiet. Navnlig fordi man dermed såede tvivl om vanskelige og afgørende beslutningers legitimitet. Det er at gå for langt. Demokratisk tankegang er også at acceptere, at magten skal udfordres, og indgribende beslutninger skal efterprøves.

Er man socialdemokrat eller konservativ, så vil man gennemgående føle sig godt hjemme i Michael Böss' univers og ofte tage sig selv i at sidde og nikke anerkendende under læsningen.

Mange af tidens problematiske fænomener tilskriver Böss således liberalismens nyere synderegister, herunder også identitetspolitikken, hvilket måske forekommer temmelig endimensionelt. Identitetspolitikken væsentligste rødder finder man efter alt at dømme i fransk postmodernisme og neomarxisme. Alene at tilskrive den en liberalt inspireret rettighedstænkning er i bedste fald utilstrækkeligt.

I det hele taget burde Michael Böss måske have begrænset skriveriet, før det blev alt for dagsaktuelt, for det reducerer bogens holdbarhed, som ellers godt kunne være lang. Men navnlig at drage alt for vidtgående konklusioner på baggrund af coronakrisen virker risikabelt. Erfaringsmæssigt går kriser over, og det, der syntes at være overbevisende og kompetent ledelse i en krisetid – eller det modsatte – kan pludselig stå i et helt andet lys den dag, vi har fået helt andre ting at tænke på.

Spændende og læseværdig bog

Under alle omstændigheder er *Liberalismens vildfarelser* en særdeles interessant og læseværdig bog. Er man selv overbevist liberal, vil man formentlig føle sig provokeret af mange af dens konklusioner, hvilket heller ikke i sig selv behøver at være noget dårligt.

Er man socialdemokrat eller konservativ, så vil man gennemgående føle sig godt hjemme i Michael Böss univers og ofte tage sig selv i at sidde og nikke anerkendende under læsningen.

[LÆS FLERE ARTIKLER AF NIKOLAJ BØGH HER](#)

[Michael Böss](#): Liberalismens vildfarelser. Gads Forlag. 319 sider.

Topfoto: Eugène Delacroix – La liberté guidant le peuple. Wikimedia Commons.

- NIKOLAJ BØGH
- SENESTE ARTIKLER

Nikolaj Bøgh (født 1969) er cand.scient.pol. og kommunikationsrådgiver, rådmand og formand for Kultur- og Fritidsudvalget på Frederiksberg (C) samt konservativ folketingskandidat på Frederiksberg. Han har skrevet en række bøger, herunder "Hækkerup" om den socialdemokratiske udenrigsminister m.m. Per Hækkerup og

”Brødrene Møller” om de fremtrædende konservative politikere Aksel og Poul Møller.
Hans seneste bog er "100 historier fra Frederiksberg", der udkom i marts 2019.